

Просто за храна се е измъчвал

Елена, р. 1941

Някъде 41-та година съм родена. Когато е станала 43 година войната, ние сме били баш тогава 3 – 4 деца, ама аз съм била тогава последната. След мен мама е родила още две, ама аз тогава съм била най – последната. Започнали бомбандировките , тръгнали да бегат и тя ме забравила вкъщи. Взели другите деца и тръгнали да бегат. По това време на половината на пътя, тя се сеща и казала на баща ми: „Леле Иване, забравихме Ленчето вкъщи. Всички деца взех, а нея забравихме.” И той се връща през това време, взима ме и казва така „Я вземи децата и се прибири вкъщи и си влез вътре, а то ако нещо има и ако стане нещо да падне къщата, да падне некоя бомба...” Взел лопатата и застанал на сред двора. Държи лопатата и чека да види откъде ще стане войната и какво ще стане. „Ако стане нещо лопатата вземам и разривам веднага”. И така майка ми вътре ни е прибрала и е треперила де, страх я е било. Той казал „Ако се плашиш, щом падне отгоре покрива, аз веднага ще ви разрием и ще ви изкарам.” И той просто така я успокоявал. Тя, колко да е , е треперела. Баба ми и тя е била, на майка ми майка и. И тя е живяла в двора. Комшиите (ние сме си били повече роднини в двора) един друг са се пазели, едни на други, ако стане нещо се притичвали на помощ. И така, един друг, са се успокоявали. И войната е минала. Ние всички живи си останахме – майка ми , вуйчо ми.

Баща ми сам е работил. Майка ми всека година е раждала, имала деца, гледала си децата и много малко е работила държавна работа. Еми 7 деца сме били, ама ние сме си на майка ми помагали много – в пране, в чистене със сестра ми (бехме ние по – големи) . Тя само където ни готвеше по така. Малко сме били измъчени де, защото баща ми само е работил и тогава беха малки заплатите. Трудно са ни чували и изгледали. Ние сме си носили дрехите. Умалело, станало малко, аз ще го износим. На мен като е станало

малко , па на другата сестра сме го давали. Ние по начало си пазим дрехите много. Просто така сме си били, щото той е сам работел, сам се е трудил. Просто за храна се е измъчвал. Как да ни изхрани , па надали за облекло да сме били задоволени , така да ни храни , да ни изгледа, да ни изучава. Брат ми като се ожени, той се отделил и ние си останахме по – малките при майка ми.

И така, когато пораснах, и станах някъде на 12 години, почнахме да се събираме с приятелките – общувахме си. Много така не беха разположени да ме пускат. Баща ми некак беше по строг. Майка ми по не ме спираше отколкото баща ми. Той ни прибираше осем и осем и половина – девет часа да сме легнали. Това много ни притесняваше. Ние ревахме със сестра ми, по – голямата. Той като отиваше на нощна смяна на работа и тогава ние седехме по цели ноци при нас там. Момичета, момчета се събирахме , седехме си, майтапехме се. Тука в училището правеха забава едно време. Идвали сме на забава , играли сме си, танцували сме си, общували сме си много. Имаше там при нас момчета, момичета в къщите, където сега направиха паркинг. И сме си живели много хубаво. Не е имало така, как сега младежите хващат момчетата, изнасилват ги , дърпат ги по улиците, бият се. Просто такива едни работи не е имало, ние когато сме били момичета. Живели сме си, момчетата са ни пазели много. Където ние там и момчетата, където момчетата там, и ние сме били. Просто не са имали разлика да кажат: „Ама те цигани, ама те от друг квартал.” Това не. Много са ни пазили момчетата, много сме доволни от тех. И днеска като се видиме си казваме „Здравей” , „Здрасти”. Уважаваме се много. И така просто тръгнах с моя мъж. Ходих с него шест месеца и се оженихме. Но да ти кажа , много не ми е бил добре живота. На 14 години се ожених и на 15 родих. Имах Цвети. И така бяхме по – измъчени от баща ми, а от майка ми по не сме мъчени. Ама тя беше мъчена от него. Той я държеше строго, да ни прибира, да не ни пуска никъде и аз може би оттам така се принудих и взех

та се ожених. Майка ми не беше лоша жена. Беше с малко по – друго разбиране . По ни закриваше, по ни защитаваше, докато баща ми беше много строг. Майка ми много кротка жена беше, добра, нема да те обиди , нема да те нагруби. Просто така ще те изслуша , ще ти помогне. Не е била към хората и към децата си груба. С хората и с комшиите е била много любезна. Видех- не видех, че баща ни много строго ни държи, излизах с мъжа ми и се ожених за него.

Мислех си , че семейния живот ще бъде по – хубав, а той излезе по – лош, отколкото с родителите. Когато се оженихме, не съм живяла при свекърва ми, защото тя не ме искаше и съм живяла при майка ми. Свекърва ми беше много особена по характер. Тя беше много лоша и просто не ме искаше от първия ден до последно, че съм била циганка, а пък те българи. И там при нея не съм живяла. Живеела съм си при майка ми. Ама те като са българи и тя е родила 6 деца навремето. Дъщеря ми, тя не я признаваше и казваше „Това циганче, аз не мога да го приема”. Ама с мъжа ми се разбирахме много и си живеех с него, а като родих едно дете, сме си го гледали двамата. Майка ми, където ни е помагала, друг никой не ни е помагал за дъщерята. Като се ожених за мъжа ми, живях с него 5 години. Той отиде в Кремиковци да служи. Войник го взеха. Оттам той заболел и го уволниха по болест. Когато му направиха прегледите намериха му цироза на черния дроб. Ние след това го вкарахме в болницата, в Александровската болница. И така той почна да се пълни с вода. Издуваше се целия по краката, в корема. Все едно като една бременна жена. Ще кажеш, че е на 9 месеца. И той кара така некъде около 4 месеца болен и аз ходех на ден по два пъти при него та го хранех и стоех да смена всичко. Когато съм втора смена на работа, ходех при него. Седим докъде 6 – 7 часа сутринта, нахраним го и се приберем, щото пък дъщерята я оставих при майка ми. Тя я гледаше, защото на детска градина не съм я давала. След нощна смена, след работа ще отида, ще седа при него.

Работила съм във фабрика „България“ на три смени – първа, втора и нощна съм работила. Той като почина, продължих да работя. Две години изкарах там. Останах сама с Цецка – дъщеря ми. Мъжа ми като почина седех две години и се ожених за втория ми мъж и той ми е втори брак. Така мисла, че в живота досега късмет немам. Баща ми го убиха млад. Некъде на 55 години беше. Майка ми преди 13 години почина. Тя при мен си почина. Баща ми работеше в ТРП. Отишъл на работа точно на седми – Великден беше и отначало невидел, но след това видел в една кола некой спи. Отишъл при него и му казал: „А бе Мите, ставай, излизай, щото ще минат на проверка и ще ми направиш лошо на мене.“ Той казал: „Ей сега ще напуснем.“ Към 4 – 4:30 часа баща ми пускал некаква си пара там. И работниците като дойдат в 6 часа да почнат работа. Другия през това време се крил зад вратата и баща ми като пуснал шалтера, той го ударил с една летвичка с пирон в малкия мозък, в какво ли, и той пада. И през това време му взима пушката и почва с пушката да го бие. Бил, що го бил. Утепал го вече на място. Съблекал го чисто гол, от майка как е роден, и го слага на бандзика и почва да го реже. Там е било дърводелница. И на сутринта отива брат ми – големия, щото и той работеше там, да напусне. Като си правил молба да напусне чува разговор, че некой си убит , убит, убит. Ама той нещо така разсеял се и в този момент не могъл да разбере, че е баща ни. Имаше тука един комшия живееше до нас и казал: „Илчо, баща ти така и така стана с него. Ами намерихме го сутринта убит, ама той убица, където е, не е бегал, седел си вътре при него.“ Когато другите отишли на работа, той казал: „А бе знаете ли , че убих Иван.“ Те питали: „Кой Иван“ , а той: „Ами портiera.“ Те пак „Как ще го убиеш“, а той „Елате да видите.“ Влизат вътре в халето и виждат как гол го е резал на бандзика. Брат ми се е прибрал и казал на майка ми. Аз първия ден що бех отишла на работа на 7 – ми. Идва и ме вика девер ми, и ми каза какво е станало. Аз се прибирам, питам ги нашите и те ми викат : „Да, верно е “. Аз почнах да пищим, да режем. И така.

То ме беше от начало много страх, щото при убийството, при резането на бандзика – очи , всичко му беше извадено. До 40 дни аз вкъщи много не се и прибирах да спим. Много грозно беше убит и ме беше много страх от него. След това с течение на времето посвикнах...

От първия мъж ми е Цветанка. Само една дъщеря имам от него, а тия са 5, оти имам и две близнета. Тия пет са ми от втория брак вече. Като напуснах завод „България” , започнах работа в обувния завод 64 – 65 година. Но като ми се родиха 66-та година близначетата, прекъснах от там работа. Две години съм работила и прекъснах, щото немаше кой да ми ги гледа, нема кой да ми помага. Две близнета, ми беше много трудно за детската градина да ги водя. Когато той е втора смена ми помагаше, ама когато е първа и нощна не може да ми помага за водене. Айде след това ми се роди мъжкия – най – малкия. Иначе ми е помагал. Много – и в готвене, и в чистене, във всяко нещо. И се разбирахме много. Е , кой мъж не пие? Всеки мъж пие, ама сме се разбирали така с него. Той ми е помагал за децата. Започнах работа в завод „8 – ми март”. 23 години съм работила там. И двамата сме работили там. Пет години от децата съм дала, като многодетна майка и оттам се пенсионирах. Ето 18 години откак съм пенсионерка.

На работа като отидем, той ми зачисти, измие единия район, а аз другия и когато сме втора смяна, двамата заедно се прибираме. Когато аз съм първа смяна, па той втора смяна вкъщи сутринта ми е сготвил, изчистил и аз се прибирах наготово. И съм си гледала децата, без никой да ми е помагал. С мойте две ръце и с баща им сме си ги гледали. Все съм гледала повече за Цветанка да има храна, да и купя дрехи. Повече все за нея, да не е лишена. Да не чувства, че това не и е свой баща. А той пък между децата неговите и мойте разлика никога не е правил. Даже той за нея повече държеше, по я гледаше, отколкото неговите си собствени деца. Щото той 6 – 7 години не е имал деца. И след това с мен като придоби вече, пък много държеше на

нея. Като го питаха: „Колко деца имаш?“ никога не е правил разлика на Цецка. Гледала съм ги, чувала съм ги, не са ми били лишени децата от училище. Карала съм ги да учат насила. Дъщеря ми Цветанка е учила до 6 - 7 клас. Искаше да ходи на работа, а аз и казвах да учи. След като напусна училище, я пуснах да работи, поне за нея да си изкара. Хайде с баща и почна да работи в „8 – ми март“. После отиде на работа, където правеха бебешките дрехи. Шапкарка беше на пазара „Кирков“. Там работи 4 – 5 месеца. Оттам напусна и две – три години работи на Сточна гара в една книжна фабрика. След като се ожени и се сдоба със Стефчо, излезе по майчинство оттам. Напусна след това, не се върна там на работа.

Стефчо като порасна малко, аз и баба и помагахме и тя започна работа в Хлебозавода. Тука работи някъде 10 години и повече може би да има. С Данчето тука излезе по майчинство от Хлебозавода. Хората я доста уважаваха. Леля ѝ там работеше. Тя Цецка е измъчена малко, защото малка, 15 годишна започна работа. А тя ми беше най – галената, щото баща и като почина, все съм гледала повече за нея. Големият ми син е учил тука в това училище 67 – мо. След това го пратих на пансион, защото малко бехме мизерни де, не се стигаше, живота беше тежък. Там завърши 8 –ми клас, дойде си и почна работа в „Христо Ников“. Там работеше някъде 6 – 7 години. Войник оттам отиде, върна се и пак там отиде да работи. После като се ожени, сватбата на него съм правила вкъщи. Не съм я правила в ресторант. Просто ние го казваме като на палатка с брезент. Гости съм имала над 200 човека. Кой с подарък, кой с пари. Правила съм сватба 2 дни. Събота съм правила като момино хоро, а в неделя съм правила сватбата. В понеделник съм правила „честитото“. Отидохме при майка ѝ и с благата ракия. Червена ракия съм носила, да види, че е чувала , гледала за това нещо. Да се закичи с червена китка, съм и носила на майка ѝ и съм ѝ слагала. То майка ѝ не живееше с баща ѝ. Леля и я е гледала и съм ходила там на гости.

Посреща ли са ни много хубаво хората, с ядене, с пиене. Аз съм си носила и съм се отчитала както трябва.

За Цеца пак съм правила сватбата. И нейната сватба съм правила вкъщи, един ден, щото някак с парите не се стигаше тогава. Боряна ми е учила до 7 – ми клас и след това почна работа в една сладкарница на 5 – те кюшета. Нито парите съм и взимала, нито нищо, за нея по – добре да си гледа. Малкият ми син и той на пансион беше, щото удари тука шамар на едно момиче и го изпратихме, като на принудително училище. Там е учил до 8 – ми клас. Завърши си там училището прибра се почна си работа към „8 – ми март“. Имаше дърводелница и там си работи. Напусна оттам, мина се много малко време и той се ожени. Ама на него сватба не съм правила. Там майка ѝ на булката им е правила сватба. Тя ѝ е купила всичко. В ресторант „Свежест“ е правила сватбата и много хора е имало. И на касетка я имаше и съм я гледала след това. Но половината беше изтрита. Много тежко ми беше, бех се много разтревожила за сватбата, че не сме всичките. Ама на неговата не можах да присъствам, не съм била тука. Втората ми свекърва и тя беше много кротка жена, много възпитана, много любезно към мен се държеше, към децата ми беше много така добра. Като ги видеше отвънка, тя много я беше страх от свекър ми се пазеше, не смееше да говори. Тя отвънка се пазеше, не смееше да говори. Тя отвънка се пазеше и ги викне да им даде пари, нещо ако им купи, им подаде. Отидеше при сестра ѝ (живееше нагоре към железния мост го викаха, към Вияча) накупуваше нещо, пратеше го по сестра си. И те двама беха, не е имала момичета, две момчета е родила жената. И просто като свекър ми беше много лош, ама тя беше на сметка на това много добра жена, кротка жена. И при нея не съм живяла, щото свекър ми и той не ме е искал. Па когато дойде време та свекърва ми почина, остана той сам. Па етърва ми не е ходила много често при него, аз съм ходила всека неделя и съм го питала

„Имаш ли татко за пране, немаш ли, искаш ли нещо от мен, имаш ли нужда, немаш ли?“ Той се обърна и каза „Е, аз съм много грешен, Елена, пред тебе и много грехове ще имам, щото кака ти не идва да ме попита „Имаш ли татко за пране, немаш ли, какво да ти купя, имаш ли от нещо нужда?“ Аз толкова години от теб не съм имал разговор, не съм говорил, не съм те уважавал“. И така беше докато умре. И така до тука такъв е бил живота ми.